

**ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN**

Monitoring v oblasti služeb oddlužení

Zpracovatel: Asociace občanských poraden

Praha

7. prosinec 2017

Mgr. Hynek Kalvoda

Mgr. Stanislav Skalický

Obsah

Úvod.....	3
1.Proces oddlužení po novele zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ..	5
1.1 Proces oddlužení	5
1.2.Postavení sociálních služeb v oblasti oddlužení po novele zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).....	11
2. Nejdůležitější změny v insolvenčním řízení	14
3. Vývoj v oblasti insolvenčního řízení s podáním návrhu na oddlužení.	19
4.Poznatky občanských poraden k insolvenčnímu zákonu.....	21
5. Praktická část – monitoring.....	24
Závěr.....	35
Zdroje.....	37
Seznam příloh	38
Seznam grafů a tabulek.....	39
Přílohy	40

Úvod

Cílem monitoringu je zmapovat situaci v oblasti oddlužení vzhledem k dopadům novely insolvenčního zákona. Jedná se především o fungování sociálních služeb v novém režimu akreditovaných osob. Monitoring se zaměří zejména na zjištění dostupnosti bezplatných služeb v oblasti zpracování návrhů na oddlužení a úspěšnosti těchto podání. V rámci monitoringu se zabýváme také dalšími parametry jako je věk, pohlaví klientů, výše závazků klientů, náročnost zpracování návrhů a četnost návštěv klientů po novele Insolvenčního zákona v porovnání s předchozím stavem. Jednou ze zkoumaných problematik je účinnost novely z hlediska vyřazení působnosti oddlužovacích agentur v této oblasti.

V praktické části monitoringu problematiky oddlužení je použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, která využívá kombinaci nezávazného rozhovoru s předem připravenou baterií otázek. Metoda polostrukturovaného rozhovoru byla zvolena z důvodu zvýšení možnosti získat relevantní informace od respondentů. Další použitou metodou je studium a analýza dokumentů (v tomto případě kauzistik zaslaných jednotlivými členskými poradnami či analýzou strukturovaných podkladů poslaných na výzvu zpracovatelů pro účely tohoto monitoringu některými členskými poradnami AOP).

Součástí monitoringu je také zmapování změn insolvenčního zákona týkajících se problematiky odměňování insolvenčních správců, způsobu provedení těchto odměn, problematiky dluhů z podnikání, odpovědnosti za vrácení návrhu na oddlužení, změn v přezkumném jednání, podmínek odborně způsobilých osob pro podání návrhu na oddlužení, podmínek pro fungování tzv. akreditovaných osob, problematiky dopadů podání atd.

Struktura tohoto monitoringu je tvořena kapitolami, které se zabývají popisem procesu oddlužení po novele Insolvenčního zákona a nejzásadnějšími změnami při podání návrhu na oddlužení. Další kapitola je věnována porovnání vývoje v podávání návrhu na oddlužení po novele Insolvenčního zákona se stavem před účinností této novely. V následující kapitole jsou popsány zkušenosti z praxe občanských poraden

týkající se oblasti procesu oddlužení včetně identifikace nejzávažnějších problémů. Nejdůležitější částí monitoringu jsou zjištění na základě dotazníkové šetření, které jsou popsány v praktické části tohoto monitoringu.

1. Proces oddlužení po novele zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

1.1 Proces oddlužení

Oddlužení (či osobní bankrot) je v podstatě sanační způsob řešení úpadku, který byl do českého právního řádu zaveden zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [dále jen „IZ“]. Znamená osvobození dlužníka od placení části jeho dluhů pod dohledem soudu. Je to soudní proces v rámci tzv. insolvenčního řízení a je upraveno ustanoveními §§ 389an IZ.

Úpadek neboli též bankrot (z it. banca rotta – rozbitá lavice) i krída je právem definovaná neschopnost dlužníka platit své splatné závazky (dluhy) více věřitelům.

Dlužník je subjekt práva povinný ze závazkového právního vztahu k plnění vůči věřiteli. Věřitel má pohledávku za dlužníkem, dlužník má dluh vůči věřiteli. Dlužníkem může být jak fyzická, tak právnická osoba. V případě, že dlužník neuhradí dlužnou částku do stanoveného termínu, stává se z něj neplatič.

Dlužník dlužníka se nazývá poddlužník.

Dlužník se obecně dostane do úpadku pokud je součet jeho majetku nižší než součet jeho dluhů. Za této situace pak lze vyhlásit osobní bankrot a s ním spojené oddlužení fyzické osoby, která nemá dluhy z podnikání (srov. ustanovení § 389 odst. 1, písm.b IZ).

Způsoby provedení oddlužení jsou dva (srov. ustanovení § 398 odst. 1 IZ):

- a) zpeněžení majetkové podstaty - v tomto případě se prodá dlužníkův aktuální majetek, a výnos z tohoto prodeje je rozdělen mezi věřitele;
- b) plnění splátkového kalendáře - povinností dlužníka při rozhodnutí soudu o oddlužení splátkovým kalendářem je zaplatit alespoň 30% z celkové dlužné částky v měsíčních splátkách.

Tyto splátky musí poctivě splácet 5 let. Částky jsou pak zasílány insolvenčnímu správci, jehož činnost a povinnosti jsou podrobněji upraveny v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. S ním musí dlužník spolupracovat, nezatajovat žádné příjmy, nepřijímat nové závazky, které by nemohl včas uhradit a jednou za půl roku předložit insolvenčnímu správci a zástupci věřitelů přehled svých příjmů za uplynulý půlrok.

Na základě judikatury insolvenčních soudů je možné, aby dlužník v průběhu tohoto způsobu provedení oddlužení podal návrh na snížení splátek. V případě způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou postiženy dlužníkovy budoucí příjmy.

Insolvenční správce má uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s jeho funkcí. Je veden v seznamu insolvenčních správců, který je součástí insolvenčního rejstříku.

O vyhlášení osobního bankrotu se postupuje dle novely insolvenčního zákona (provedená zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) platné od 1.7.2017, a to sepisem a podáním návrhu na povolení oddlužení a insolvenčního návrhu:

- a) advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem, nebo
- b) akreditovanou osobou; akreditovanou osobou je právnická osoba, které byla rozhodnutím ministerstva udělena akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení podle tohoto zákona;

osoba podle písmen a) a b) [dále jen „zpracovatel, nebo sepisovatel“], která je dlužníkem zmocněna, jen aby sepsala a v jeho zastoupení podala návrh podle ustanovení § 390 odst. 1 IZ, není zástupcem dlužníka v insolvenčním řízení (srov. ustanovení § 390a odst. 1, posl. věta IZ).

Akreditované osobě odměna ani jiné plnění za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390 odst. 1 IZ nebo poskytnutí jiné služby poskytované v oblasti oddlužení nebo v souvislosti s oddlužením nenáleží.

Advokátovi, notáři, soudnímu exekutorovi nebo insolvenčnímu správci náleží za sepsání a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390 odst. 1 IZ odměna, jejíž maximální výše činí 4 000,- Kč bez DPH a v případě společného oddlužení manželů 6 000,- Kč bez DPH. V odměně je zahrnuta také náhrada nákladů vynaložených v souvislosti se sepisem a podáním uvedených návrhů.

Za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390 odst. 1 IZ a další činnosti s tím nezbytně spojené, zejména poradu s klientem a odstranění vad návrhu, jiné plnění advokátovi, notáři, soudnímu exekutorovi nebo insolvenčnímu správci nenáleží. Úhradu odměny nemohou tyto osoby požadovat přímo od dlužníka, ale musejí ji ve stanovené lhůtě uplatnit v insolvenčním řízení jako pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou.

Službami poskytovanými v oblasti oddlužení se dle novely rozumí sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390 odst. 1 IZ a další činnosti s tím nezbytně spojené, zejména porada s klientem vč. jeho poučení a odstranění vad návrhu (srov. ustanovení § 390a odst.1, posl. věta IZ ve spojení s ustanovením § 393 odst. 1, IZ).

Povinnost zpracovatele návrhu poučit dlužníka o jeho povinnostech v insolvenčním řízení má být o povinnostech v celém insolvenčním řízení (tj. souvisejících rizik v případě zvolení jiné formy oddlužení, resp. při změně z oddlužení na konkurs), nikoli jen v oddlužení. Co se týče odstranění vad návrhu, tak soud

výzvu k odstranění zasílá jak dlužníku, tak sepisovateli návrhu, přičemž běh lhůty k odstranění vad počíná až poté co je doručeno řádně jim oběma.

„Povinnost k provedení opravy je tedy ukládána, stejně jako související poučení, jiné osobě než dlužníku (navíc ve smyslu § 390a odst. 1 osobě, které již zastoupení dlužníka zaniklo a to okamžikem podání návrhu). Jinými slovy je třeba přijmout závěr, že zastoupení osobou podle § 390a odst. 1 písm. a) IZ nezaniká, dokud návrh není perfektní, t. j. do té doby je na něj třeba nahlížet nikoli jako na návrh, ale jako na podání, jímž se zahajuje řízení).“¹

Jelikož se jedná o zákonem stanovené právní jednání, dlužník nemá jinou možnost než postupovat podle zákona a obrátit se na výše uvedené osoby podle písmen a), b). Dlužník je oprávněn návrh na povolení oddlužení podat sám, a to za předpokladu, že má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu či pokud vykonal zkoušku insolvenčního správce (srov. ustanovení § 390a odst. 2, písm. a IZ).

Návrh na povolení oddlužení se podává ke krajskému soudu, příslušného podle místa bydliště dlužníka (srov. ustanovení § 7a an IZ) a to na předepsaném povinném formuláři, který přesně vymezuje, co uvést a jaké přílohy připojit (srov. ustanovení § 391 odst. 3 IZ).

Návrh na povolení oddlužení mohou podat také manželé a to společně v jednom návrhu (srov. ustanovení § 394a IZ). Je možné, aby osobní bankrot vyhlásil jen jeden z manželů, ale v praxi to mnohdy dělá problémy. Jestli za dluhy odpovídají oba a vznikly v době manželství, je nejlepší podat návrh spolu a manželé se tak vyhnou dalším eventuálním možným soudním sporům a exekucím jednoho z manželů proti druhému.

¹ <http://www.ismorava.cz/clanky/368-sepisovatel-insolvecniho-navrhu-a-jeho-procesni-postaveni>

Ve shodě s ustanovením § 391 IZ návrh na oddlužení musí kromě obecných náležitostí (srov. ustanovení § 103an IZ) obsahovat: označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, údaje o očekávaných příjmech v následujících pěti letech, údaje o příjmech za poslední tři roky, návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší, seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení už dlužník dřív předložil, listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky, písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 procent jeho pohledávky.

Když návrh na oddlužení nemá všechny náležitosti, dostane dlužník od soudu sedmidenní lhůtu na opravu a doplnění. Když tato lhůta uplyne marně, soud návrh na oddlužení zamítne.

Ve shodě s ustanovením § 392 IZ k návrhu na povolení oddlužení žádající dlužník je povinen přiložit seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dřív předložil, listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky, písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky.

Ve shodě s ustanovením § 395 IZ dojde k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jestliže lze důvodně předpokládat, že návrhem je sledován nepoctivý záměr, nebo že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí, nebo jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Při povolení oddlužení soud konstatuje, že se dlužník nachází v úpadku, dále soud vyzývá věřitele, aby se přihlásili do insolvenčního řízení se svými pohledávkami za dlužníkem, a ustanovuje insolvenčního správce.

Insolvenční správce má povinnost zajistit si přehled o pohledávkách věřitelů vůči dlužníkovi a o dlužníkovu majetku. Pohledávky vůči dlužníku je insolvenční správce rovněž povinen přezkoumat. Z výsledků své činnosti sestaví insolvenční správce zprávu, která je předmětem projednání při přezkumném jednání. Soud také většinou stanoví povinnost dlužníka kontaktovat insolvenčního správce a platit mu zálohy na jeho činnost.

V rozhodnutí o schválení oddlužení soud přesně stanoví povinnosti dlužníka během jeho oddlužení, stanoví povinnosti plátců mzdy či obdobných příjmů dlužníka. Dále potvrzuje insolvenčního správce v jeho funkci a stanoví závazný způsob pro uspokojování pohledávek jednotlivých věřitelů. Má-li dlužník ve svém okolí osobu ochotnou přispět ke splnění dlužníka darem či pravidelnými peněžními dávkami a zavázat se k tomu písemně, jsou uloženy v rozhodnutí o schválení oddlužení povinnosti i jí.

Zveřejněním rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenční rejstříku dochází k faktickému ukončení fáze insolvenčního řízení o insolvenčním návrhu a návrhu na povolení oddlužení a dochází k zahájení samotného procesu průběhu oddlužení.

Základní povinností dlužníka je plnit usnesení soudu a platit splátky předepsané soudem řádně a včas. V případě mimořádných příjmů je povinností dlužníka tyto příjmy přiznat a použít je ke splacení dluhu a tím zkrátit pětiletou lhůtu.

Pokud dlužník splní podmínky oddlužení, je od zbylých nezaplacených dluhů, které byly předmětem oddlužení, osvobozen. Ne však automaticky, musí podat k soudu návrh na přiznání osvobození od dluhů, na základě něhož soud vydá usnesení. Nesplacené dluhy tím sice nezanikají, avšak jsou nevymahatelné, stanou

se tzv. naturálními obligacemi (závazek, který právně existuje, ale jeho splnění si věřitel nemůže vynutit soudní cestou nebo u jiného autoritativního orgánu vymoci). Usnesení soudu, jež dlužníka od splácení dluhů osvobozuje, je pro dlužníka životně důležité, protože je to jeho obrana proti pokračování exekucí. Někteří věřitelé, zvláště ti, kteří s oddlužením nesouhlasili a byli ostatními věřiteli přehlasováni, to zkouší na dlužníka s exekucemi neustále.

1.2. Postavení sociálních služeb v oblasti oddlužení po novele zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

a) Poskytovatelé sociálních služeb, kteří nemají akreditaci podle § 390a IZ

V rámci odborného sociálního poradenství je možné i nadále poskytovat informace z oblasti finanční gramotnosti, pomoc při nastavení rozpočtu domácnosti, dále proces přípravy, respektive vyplnění předběžného návrhu na povolení oddlužení. Tyto činnosti lze vykonávat i bez získání akreditace podle § 390a IZ. Poskytování sociální služby však nezahrnuje akt podání návrhu na povolení oddlužení při zastoupení dlužníka na základě zvláštní plné moci podle § 97 odst. 3 ve spojení s § 390a odst. 1 IZ, tedy podpis osoby oprávněné návrh podat a následné odeslání dokumentu.

b) Poskytovatelé sociálních služeb, kteří mají akreditaci podle § 390a IZ

Mohou kromě poskytování poradenství ad a) provádět i úkon podání návrhu na povolení oddlužení za dlužníka. Jedná se o činnost doplňkovou (tedy ne fakultativní). Akreditovaná osoba má povinnosti stanovené v § 418g IZ.

Varianta, kdy poradenství, proces přípravy, respektive vyplnění návrhu na povolení oddlužení, je poskytnuto v rámci sociálních služeb a stejným poskytovatelem, ale jako doplňková činnost v rámci akreditace je poskytováno samotné „podání“ návrhu,

je z pohledu MPSV v souladu se zákonem o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb.). 2 Poskytování sociální služby však nezahrnuje akt podání návrhu na povolení oddlužení při zastoupení dlužníka na základě zvláštní plné moci podle § 97 odst. 3 ve spojení s § 390a odst. 1 insolvenčního zákona, tedy podpis osoby oprávněné návrh podat a následné odeslání dokumentu. 3

Pokud poskytovatel sociální služby doplňkově podává i návrhy na povolení oddlužení na základě akreditace podle § 390a IZ, je třeba vést evidenci a dokumentaci odděleně. Vedení dokumentace a evidence o poskytování sociálních služeb upravuje zákon o sociálních službách. Evidence a dokumentace spojená s činností akreditované osoby v současné době není zákonem upravena.

Nicméně v souvislosti s povinností akreditované osoby „postupovat při poskytování služeb v oblasti oddlužení svědomitě a s odbornou péčí“ (dle § 418g IZ), je doporučeno evidenci vést.

Při podání návrhu na povolení oddlužení za dlužníka akreditovanou osobou je nutno, aby akreditovaná osoba návrh podepsala jako zástupce dlužníka a k návrhu přiložila zvláštní plnou moc udělenou dlužníkem pro účely sepsání a podání návrhu, opatřenou úředně ověřeným podpisem dlužníka v souladu s § 97 odst. 3 IZ a převedenou do elektronické podoby (autorizovaná konverze)

Podle převažujícího výkladu příslušných ustanovení IZ (§ 80a odst. 1 a odst. 3) ze strany zástupců insolvenčních soudů jsou akreditované osoby povinny činit podání včetně příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Nebude tedy možné návrh ani přílohy posílat poštou či osobně doručovat do podatelny soudu, ledaže půjde o výjimečné okolnosti podle druhé věty § 80a odst. 1 IZ (např. technický problém ohrožující dodržení lhůty).

² https://www.mpsv.cz/files/clanky/31593/informace_-_insolvencni_zakon

³ https://www.mpsv.cz/files/clanky/13372/Informace_-_insolvencni_zakon

Pokud se jedná o poskytování sociálních služeb, tedy o činnostech zahrnujících informování z oblasti finanční gramotnosti, pomoc při nastavení rozpočtu domácnosti, dále proces přípravy, respektive vyplnění předběžného návrhu na povolení oddlužení atd., pak se tyto činnosti poskytují v souladu se zákonem o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb.), tedy podle personálního nastavení schváleného při registraci. Co se týká úkonů podání návrhu na povolení oddlužení, tedy činnosti akreditovaných osob, zde je třeba se řídit insolvenčním zákonem (zákon č. 182/2006 Sb.), který má v gesci Ministerstvo spravedlnosti.

2. Nejdůležitější změny v insolvenčním řízení

Odměna insolvenčního správce při oddlužení

Odměna insolvenčního správce při oddlužení se řídí vyhláškou č. 313/2007 Sb.

Pokud je způsobem řešení dlužníkovy úpadku oddlužení, činí odměna insolvenčního správce

„a) při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty částku určenou podle § 1, nejméně však 45 000 Kč,

b) při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750 Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1125 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře,

c) při oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, 750 Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1125 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře a částku určenou podle § 1 odst. 2.“⁴

Upřednostnění odměny insolvenčních správců má negativní dopad na ostatní věřitele, jejichž pohledávky budou řešeny až po zaplacení odměny insolvenčnímu správci.

Způsob úhrady odměny pro zpracovatele:

Platí se pouze advokátům, insolvenčním správcům, notářům a exekutorům. U akreditovaných subjektů je zpracování návrhu zdarma. Způsob úhrady odměny probíhá v rámci insolvenčního řízení jako pohledávka na úrovni pohledávky za

⁴ Vyhláška č. 313/2007 Sb. Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

majetkovou podstatou. To znamená, že má přednost před ostatními běžnými pohledávkami.

Dluhy z podnikání:

Problematiku dluhů z podnikání upravuje paragraf 389 insolvenčního zákona.

Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovy úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže

„a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní, nebo

b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo

c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.“⁵

Dluhy z podnikání tak již nejsou překážkou pro povolení oddlužení. Překážkou není ani aktivní vykonávání podnikatelské činnosti. Je potřeba v této souvislosti zmínit, že dluhy z podnikání nebyly za určitých podmínek překážkou pro povolení oddlužení ani před novelizací insolvenčního zákona (s datem účinnosti k 1.1.2014). Řešit dluhy z podnikání za pomoci institutu oddlužení ovšem nebylo zakotveno přímo v insolvenčním zákoně. Přesto lze tuto změnu hodnotit jako pozitivní stránku novelizace IZ.

Způsob výplaty odměny insolvenčního správce při oddlužení splátkovým kalendářem

Tuto problematiku upravuje paragraf č. 39 insolvenčního zákona. Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční správce uloží z měsíčních splátek částku odpovídající jeho odměně a náhradě hotových výdajů za dobu 6 měsíců jako zálohu na úhradu své odměny a náhrady hotových výdajů na zvláštní účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva zřízený za účelem ukládání těchto záloh.

⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Tato změna samozřejmě ovlivňuje postavení dalších věřitelů. Zejména u sociálních slabších např. u samoživitelek je výpadek na nevyplaceném výživném ohrožením sociální situace takového člověka i jeho dětí.

Odpovědnost za vrácení návrhu na oddlužení

Paragraf 309 IZ upravuje odpovědnost za vady v návrhu na oddlužení takto: „Není-li návrh na povolení oddlužení učiněn na stanoveném formuláři, ve stanoveném formátu nebo stanoveným způsobem, neobsahuje-li všechny náležitosti nebo je-li nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud usnesením vyzve dlužníka, který jej podal, nebo, byl-li návrh na povolení oddlužení podán podle § 390a odst. 1, osobu, která jej v zastoupení dlužníka podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. Současně jej nebo osobu podle § 390a odst. 1 poučí, jak má opravu nebo doplnění provést. Byl-li návrh na povolení oddlužení podán podle § 390a odst. 1, doručí insolvenční soud toto usnesení také dlužníku; lhůta podle věty první nezačne běžet dříve, než je usnesení doručeno jak dlužníku, tak osobě podle § 390a odst. 1.“⁶

Jinými slovy to znamená, že odpovědnost za zpracování návrhu na oddlužení přechází z dlužníka na zpracovatele. Výjimkou je pouze případ, kdy dlužníkem je osoba, která současně splňuje kvalifikační podmínky dané insolvenčním zákonem, které ji opravňují ke zpracovávání návrhu na oddlužení. To znamená, že je advokátem, notářem, insolvenčním správcem nebo exekutorem.

Zrušení povinného přezkumného jednání

Přezkumné jednání je upraveno v § 190 v odstavci 1: „Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje, není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.“⁷ To znamená, že bude-li úpadek dlužníka řešen oddlužením, přezkumné jednání se konat nebude. Přezkum pohledávek provede insolvenční správce a své závěry shrne ve zprávě o přezkumu, kterou insolvenční soud schválí až v rozhodnutí o schválení nebo neschválení oddlužení.

⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Přezkumné jednání bude nařízeno pouze na návrh nadpoloviční většiny přihlášených věřitelů, jejichž výše pohledávek činí nadpoloviční většinu všech nezajištěných přihlášených pohledávek.

Neschválení návrhu na oddlužení neznamena automaticky konkurs

Tato problematika je upravena paragrafem 405 IZ. Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem pouze tehdy, jestliže

„a) návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující,

b) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo

c) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník na jednání s insolvenčním správcem podle § 410 odst. 2 požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.“⁸

Kombinace splátkového kalendáře a zpeněžení majetku dlužníka

Další změnou je možnost kombinace obou způsobů oddlužení. Na základě výslovného prohlášení dlužníka lze dle paragrafu 398 IZ k návrhu insolvenčního správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo její části.

⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Přidělování insolvenčních správců k jednotlivým řízením

Další zásadní změnou je v systému ustanovování insolvenčních správců pro jednotlivá insolvenční řízení. Novela opouští princip přidělování věcí insolvenčním správcům na každou jejich jednotlivou provozovnu, ze kterého dosud těžily velké společnosti s velkým počtem provozoven, čímž se snažily uměle zvýšit počet přidělených insolvenčních případů. Na základě této úpravy budou jednotlivé případy oddlužení přidělovány insolvenčním správcům dle krajů a podle pořadí, které bude dané datem zápisu jejich sídla nebo jedné zvolené provozovny do seznamu insolvenčních správců. Dojde tak k omezení umělého navyšování přidělených případů na základě v podstatě neexistujících provozoven.

3. Vývoj v oblasti insolvenčního řízení s podáním návrhu na oddlužení.

Po novele Insolvenčního zákona, která vstoupila v účinnost od 1.7. 2017, se dalo předpokládat, že minimálně dočasně dojde k poklesu žádostí o oddlužení. Tento předpoklad se skutečně potvrdil. Po strmém nárůstu podaných žádostí v červnu 2017 (3221) v porovnání se stejným měsícem v roce 2016 (2382) došlo ke stejně strmému poklesu. V červenci 2017 bylo podáno celkem pouze 546 žádostí, což je v porovnání se stejným měsícem předcházejícího roku značný pokles (1945). Tento pokles pokračoval i v následujících měsících- viz. tabulka níže. Jako vysvětlení se nabízí nejistota v souvislosti se zavedením nových pravidel procesu oddlužení. Nedostatek akreditovaných subjektů pro poskytování služeb v oblasti oddlužení jako zdůvodnění poklesu podaných žádostí by připadalo v úvahu až při dlouhodobějším současném trendu. Ve třech čtvrtletích roku 2017 bylo podáno celkem 16 248 insolvenčních návrhů s žádostí o oddlužení. Je to o 19,42% méně než v roce 2016. Počet návrhů na oddlužení byl v roce 2017 opět nejnižší v červenci. To bylo podáno jen 522 žádostí o oddlužení. V srpnu a září počty žádostí o oddlužení opět rostly, ale zastavily se zhruba na polovině průměrné pololetní hodnoty. Ze všech žádostí bylo oddlužení povoleno v 15 145 případech. Oddlužení formou zpeněžení majetku bylo schváleno ve 358 případech, v ostatních případech bylo oddlužení řešeno nastavením splátkového kalendáře.

Fyzické osoby vč. nepodnikajících živnostníků			
rok	2015	2016	2017
1	2095	1900	1829
2	2570	2482	2035
3	2950	2454	2510
4	2644	2498	1935
5	2435	2602	2175
6	2753	2382	3221
7	2356	1945	546
8	2016	2232	1084
9	2255	2100	1228
10	2491	2075	
11	2391	2265	
12	2405	2132	
celkem	29349	27067	16563

Tabulka 1 Počet podaných návrhů na oddlužení

Zdroj: Creditform (2017)

Pro ověření trendu poklesu podaných návrhů na oddlužení jsme provedli porovnání na základě dat z informačního systému Asociace občanských poraden, který sleduje počet dotazů ve sledovaných oblastech. V oblasti poradenství týkajícího se insolvenčního řízení bylo zodpovězeno za první tři čtvrtletí roku 2017 6657 dotazů. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2016 tak došlo k poklesu o 6,94%, což potvrzuje výše zmíněný trend. Na definitivní závěry je však sledované období příliš krátké. Na důkladnou analýzu je potřeba ještě počkat až po dlouhodobějším sledování vývoje v oblasti insolvenčního řízení s návrhem na oddlužení.

	1.-3.Q.2016	1.-3.Q.2017
Problematika zadlužování občanů	5978	7216
Rodinný a osobní rozpočet	398	447
Práva a povinnosti dlužníků	3771	4638
Práva a povinnosti věřitelů	1331	1510
Práva a povinnosti ručitelů	77	73
Ostatní	401	548
Exekuční řízení dle exekučního řádu	4304	4089
Insolvenční řízení	7033	6657
Exekuce ve správním řízení	36	33
Celkem	17351	17995

Tabulka 2 Poradenství v oblasti dluhové problematiky (počty dotazů)

4.Poznatky občanských poraden k insolvenčnímu zákonu

Novela insolvenčního zákona zavedla do praxe pojem akreditovaných osob (které smí provázet lidi procesem předlužení a zpracovávat pro zadlužené lidi návrhy na oddlužení). **Dlužník již nemůže návrh na oddlužení podat sám. S výjimkou, že dlužník má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu či pokud vykonal zkoušku insolvenčního správce. Musí tak učinit prostřednictvím advokáta, notáře, exekutora či insolvenčního správce, kterým za toto náleží odměna dle IZ. Dále má dlužník možnost podat návrh na oddlužení prostřednictvím tzv. akreditované osoby – neziskové organizace, která má povinnost služby v oblasti oddlužení poskytovat i nadále zdarma. V současné době má však akreditaci v celé ČR uděleno pouze 26 právnických osob. V řadě míst můžeme reflektovat, že se podáváním insolvenčních návrhů bude zabývat 10-20 % advokátů, insolvenčních správců.**

Nyní, zhruba po půl roce účinnosti této novely, se však neukazuje žádná výrazná administrativní zátěž nebo lepší dostupnost těchto služeb pro předlužené lidi. K dnešnímu dni (tj. k 6.12. 2017) je akreditováno 26 právnických osob z celé České Republiky. 2 akreditované subjekty mají sídlo v Praze, dva v Jihočeském kraji, 5 v Ústeckém kraji, 2 v kraji Vysočina, v Pardubickém kraji jde o dva akreditované subjekty. V Moravskoslezském kraji se jedná o 8 akreditovaných subjektů. 2 subjekty jsou v Olomouckém kraji. V Karlovarském kraji se jedná o jeden akreditovaný subjekt. Ve Zlínském kraji se pak jedná o dva subjekty. Z našeho zjištění jsou ceny dalších oprávněných osob, pro chudé lidi, poměrně vysoké. Dle našeho názoru nebude minimálně půl roku (do skončení přechodného období insolvenčního zákona) k výraznému nárůstu docházet.

Nyní se budeme zabývat problematikou insolvence, oddlužení z pohledu členských občanských poraden Asociace občanských poraden (AOP). Za rok 2016 řešily občanské poradny 41 236 klientů a 72 080 dotazů. Nejvíce dotazů - téměř čtvrtinu – řešily občanské poradny v problematice dluhů (22 339 dotazů). Z toho 9 047 dotazů v oblasti insolvenčního řízení.

Problematická je z pohledu poraden přednost odměny insolvenčního správce před řádným výživným. Novela účinná od 01.07.2017 založila insolvenčním správcům deponovat určitou částku na náklady řízení. Tato „záloha“ byla upřednostněna před samotným výživným. Insolvenční správce dlužné výživné musí doplatit ihned, jakmile bude v majetkové podstatě mít na toto finance; až po uhrazení veškerého dlužného výživného pak budou opětovně hrazeny pohledávky ostatních tzv. běžných věřitelů.

Insolvenční správce má vytvořit v první řadě zálohu na svou odměnu ve výši odměny za 6 měsíců + úhradu řádné odměny insolvenčního správce, až pak je hrazeno řádné výživné. Tento postup pro mnohé rodiče samoživitele znamená několikaměsíční (např. 7 měsíců) výpadek příjmu z výživného. Pro mnohé rodiny je to citelný zásah do rozpočtu a způsobuje neschopnost plnit vlastní závazky.

Opakovaně se v poradnách setkáváme s neochotou a neschopností insolvenčních správců s dlužníky komunikovat, vysvětlovat jim insolvenční proces. Chybí totiž systematická sociální práce, která by pomáhala pracovat s motivací klienta a sociální pracovníci by s nimi např. na základě dlouhodobého plánu pracovali na zvládnutí některých důležitých životních situací.

Problém je s nutností telefonické komunikace klientů s insolvenčními správci z důvodu velké vzdálenosti a velkých správcovských společností. Správce také neposkytuje pomoc například při tvorbě nového rozpočtu rodiny, hledání možností snižování nákladů a podobně. Cestou by mohlo být například větší zapojení tvůrců návrhu v průběhu celého oddlužení (již má s dlužníkem vytvořen pozitivní vztah, povolení oddlužení předpokládá, že se jim již v minulosti podařilo spolupracovat).

Posunutí splatnosti dlužníkovy příjmu - v případě, kdy je celý příjem (např. při souběhu) zasilán insolvenčnímu správci, dochází k posunutí termínu výplaty nezabavitelné částky dlužníkovi. Dlužník dostává mzdu nepravidelně (obtížněji pak hospodaří) a mnohem později. Splatnost závazků (nájemné, služby...) je přitom běžně nastavena např. na půlku měsíce.

Insolvenční řízení (dále jen IŘ) trvá někdy 2 roky a je řešeno zpeněžením majetkové podstaty- v konkrétním případě, jedné z poraden, prodejem domu za cenu 1,4 mil. Do IŘ se přihlásilo 5 věřitelů zajištěných, kteří obdrželi 100% v celkové částce 725 tis. Dále se přihlásilo 31 věřitelů nezajištěných s celkovou sumou 1,2 mil., mezi nimi i náš klient. Jeho přihláška fyz. osoby je ve výši 404 tis., zbytek jsou věřitelé z řad různých nebankovních subjektů, energie, FÚ, Česká televize a město. Nyní insolvenční správce zveřejnil závěrečnou zprávu, ze které plyne, že **za oddlužení prodejem nemovitosti si nároku částku 245 tis., tedy 4x více za 1/3 úkonů, než kdyby věc byla řešena splátkovým kalendářem po dobu 5 let.**

Náš klient věděl, že nezíská zpět celou částku, ale poradci se domnívali, že by to mohlo být okolo 45%. Díky nehorázným nákladům insolvenčního správce je ale částka, kterou obdrží, ve výši 33%, tedy 130 tis.

Někdy se jeví jako nadbytečná nutnost dokládání výpisu z rejstříku trestů (dále jen RT). Jde o informace, které si soud může snadno dohledat sám. Pro dlužníka představuje výpis z RT zbytečnou finanční zátěž (100,- Kč/osoba), přitom bezúhonnost již není podmínkou povolení oddlužení.

Obtížným problémem je také započítání daru do příjmu pro SD (problém nesouvisející přímo s novelou IS). Úřad práce ČR nově začal započítávat dar pro potřeby oddlužení do příjmu při posuzování nároku na sociální dávky (údajně i zpětně, nutnost vrácení dávek je však pro mnohé dlužníky likvidační). Až asi do podzimu 2016 dar započítáván nebyl a z této praxe se běžně vycházelo. Vzhledem ke skutečnosti, že reálnými plátcí daru jsou ve většině případů sami dlužníci, kteří dar hradí z nezabavitelné částky, jde o praxi odporující logice a principům sociální pomoci.

5. Praktická část – monitoring

V rámci monitoringu bylo provedeno dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na oblast služby oddlužení, zejména na jeho dostupnost a úspěšnost podaných návrhů na oddlužení. Další parametry, které toto šetření sleduje, jsou: věk, pohlaví klientů, výše závazků, časová náročnost zpracování návrhu, dopad na oddlužovací agentury atd. Ke zjišťování informací byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, která je kombinací nezávazného rozhovoru s předem připravenou baterií otázek. Tato metoda byla využita, protože umožňuje navodit atmosféru důvěry u respondentů rozhovoru, dosáhnout větší otevřenosti respondentů (Pelikán 2004) a získat tak relevantní poznatky o problematice oddlužení.

Rozhovor byl realizován v rámci těchto organizací:

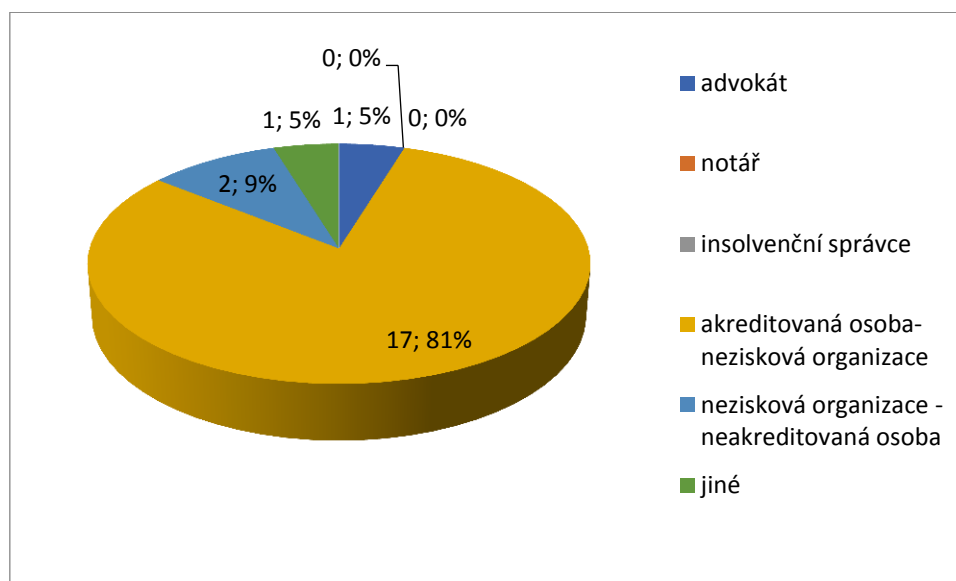
- Boj s dluhy
- Občanská poradna Jihlava
- Občanská poradna při Jihočeské rozvojové
- Občanská poradna Vsetín- VKCI Vsetín
- Občanská poradna Opava při Charitě Opava
- Město Velké Hamry
- Lidé v nouzi, z.s.
- Občanská poradna Děčín
- Oblastní charita Přerov
- CV17-ODDLUŽENÍ, z.s.
- ANIMA VIVA z.s.
- GOPALA o.p.s.
- Sociální agentura, o.p.s.
- Lexikona, z.s.
- Diecézní charita ostravsko-opavská
- Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.
- Občanská poradna Brno
- Občanská poradna Ostrava- při Slezské diakonii

- Poradna při finanční tísni- Ústí nad Labem
- Poradna při finanční tísni- Ostrava
- Advokátní kancelář JUDr. Denisa Sudolská

Rozhovor byl tvořen sadou 15 otázek zaměřených na výše uvedená témata vztahující se k oblasti oddlužení. Většina organizací, které se účastnily dotazníkového šetření, jsou držitelé akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení nebo jsou dokonce odborně způsobilou osobou dle Insolvenčního zákona. Pouze dvě organizace účastnící se monitoringu nemají tuto akreditaci a poskytují služby na úrovni odborného sociálního poradenství. Jedním respondentem byla i advokátní kancelář, která nepodléhá povinnosti se akreditovat.

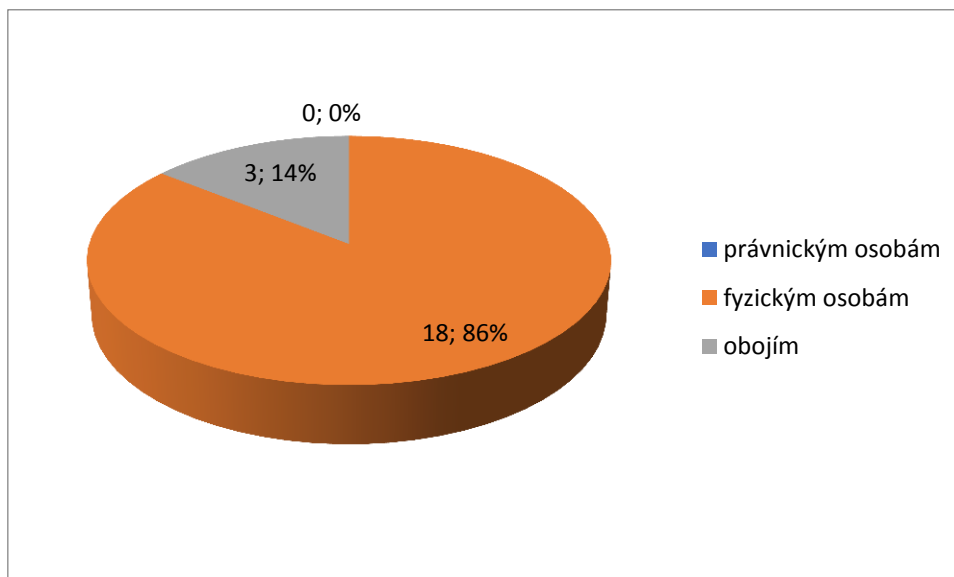
Obsah dotazníkového šetření je vyhodnocen v následujícím textu:

Otázka č. 1 byla zaměřena na zjištění profesní skupiny respondenta. Následující graf proporciálně zachycuje podíly jednotlivých skupin. K nejpočetněji zastoupené skupině patří akreditované osoby- neziskové organizace 81%.

Graf 1 Profesní skupina respondenta

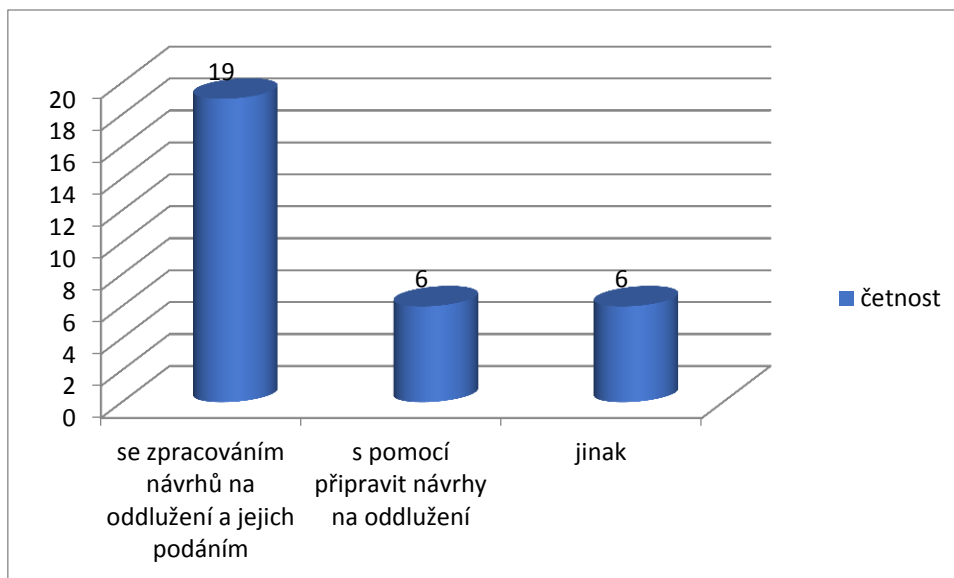
V otázce č.2 jsme se tázali respondentů, komu pomáhají s dluhy, zda fyzickým či právnickým osobám. 86% dotázaných se věnuje práci s fyzickými osobami. Jenom 2 respondenti pomáhají jak fyzickým, tak i právnickým osobám. Pouze právnickým osobám se nevěnuje žádný respondent.

Graf 2 Komu pomáhají respondenti s dluhy

Třetí otázka se zabývá obsahem pomoci předluženým lidem. Organizace byly dotazovány na tyto druhy pomoci: zpracování návrhů na oddlužení včetně podání návrhu na oddlužení, pomoc s přípravou na oddlužení či jiný způsob.

Z dotazování vyplynulo, že nejčastěji využívanou pomocí je zpracování návrhů na oddlužení a jejich podání. Šest respondentů zvolilo i možnost: jinak, kde uvedli, že klientům pomáhají sestavit rodinný rozpočet, řešit sociální dávky, exekuce, problémy s nemovitostmi či klienta zastupují.

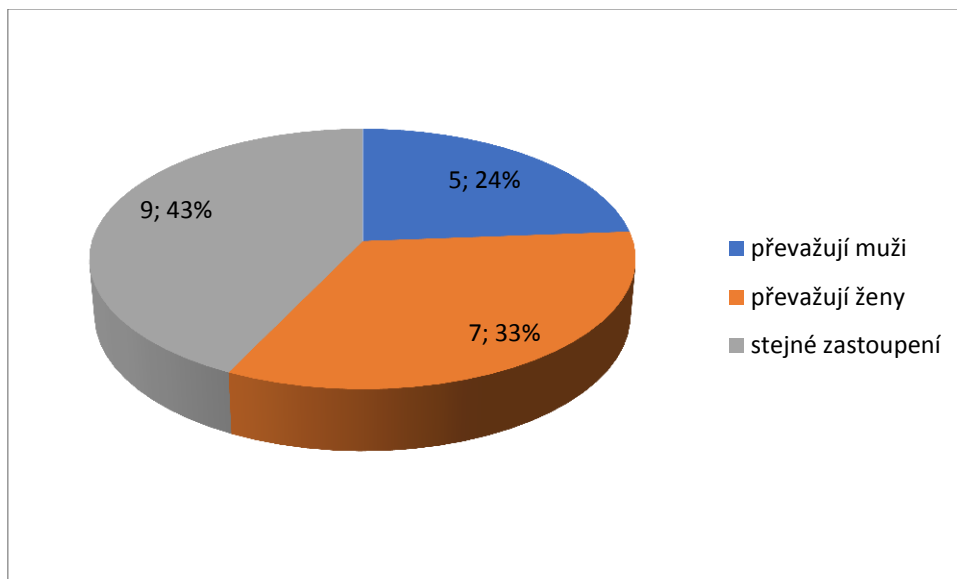

Graf 3 Jak pomáhají předluženým lidem

Čtvrtá otázka se věnuje zpoplatnění služeb souvisejících s návrhem na oddlužení. Všichni respondenti podávají návrhy na oddlužení zdarma kromě advokátní kanceláře, která si účtuje běžnou hodinovou sazbu právních služeb (1 000 – 3 000 Kč/h).

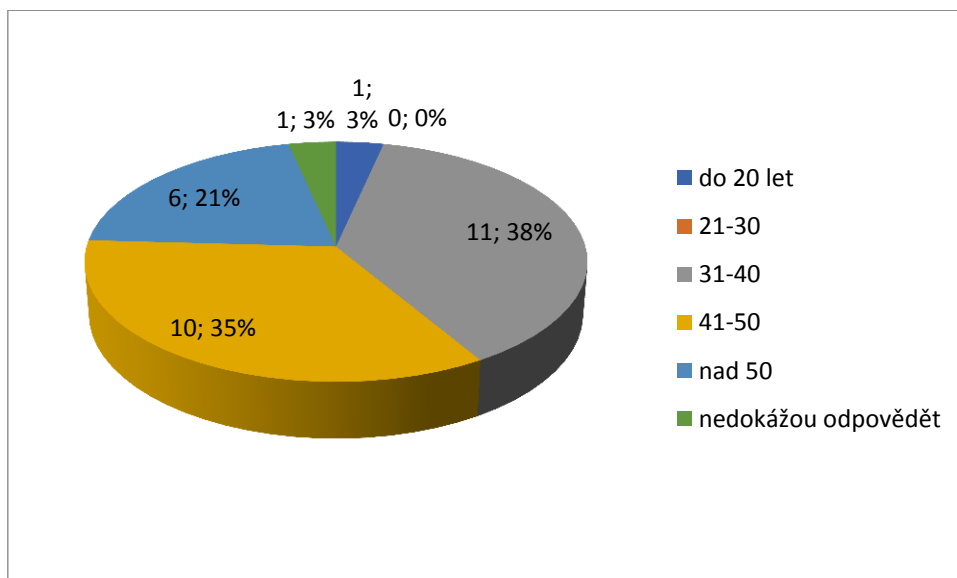
V páté otázce jsme se respondentů tázali na zpoplatnění služeb spojených se zpracováním návrhu na oddlužení. Klienti si u většiny respondentů neplatí žádné další služby spojené se zpracováním návrhu na oddlužení. U 4 z celkově 19 dotázaných si klienti platí např. konverzi potřebných dokumentů, ověření podpisů, výpis z rejstříku atd.

Otázka č. 6 byla zaměřena na zjištění zastoupení mužů a žen, kteří řeší problematiku oddlužení. Necelá polovina respondentů zhodnotila, že zastoupení mužů a žen je stejné.

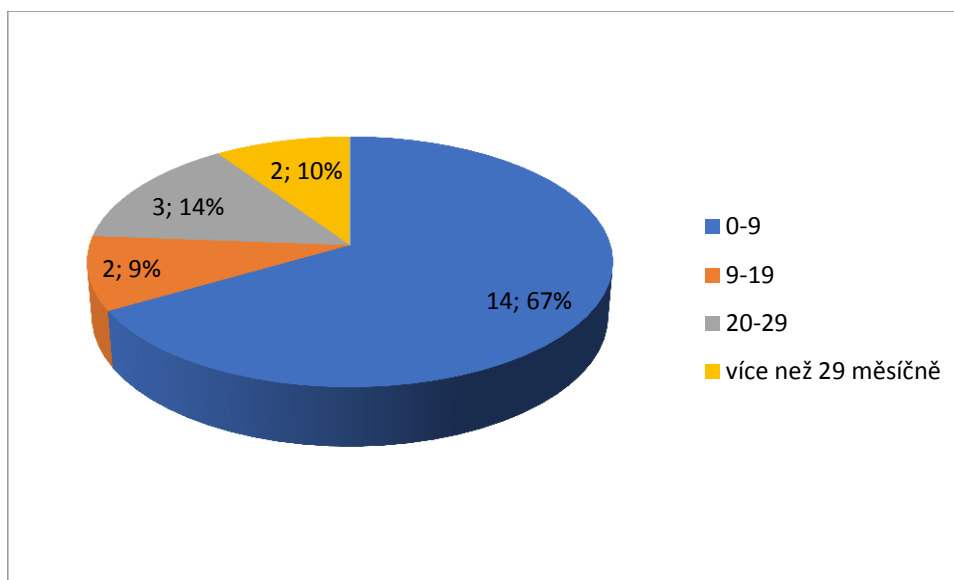
Graf 4 Zastoupení mužů a žen

Sedmá otázka se věnuje věkové struktuře klientů, kteří žádají o oddlužení. Z grafu lze vyčíst, že nejvíce byla zastoupena kategorie od 31-40 let a dále 41-50 let. Téměř žádné zastoupení neměly skupiny do 30 let.

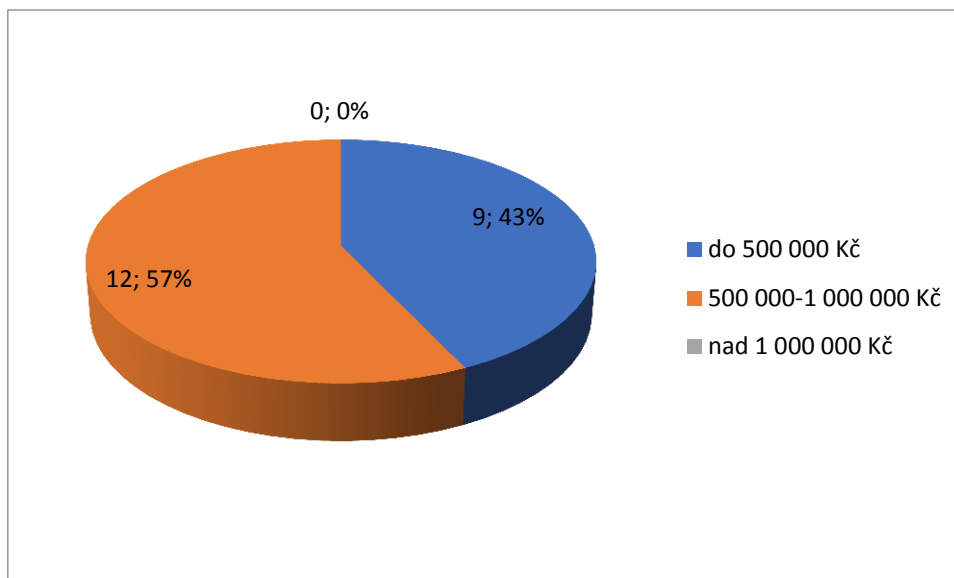
Graf 5 Věkové rozmezí klientů

V osmé otázce jsou respondenti dotazováni na měsíční počet zpracovaných návrhů za jeden měsíc. 67% dotazovaných podá měsíčně pouze do 9 návrhů na oddlužení, jelikož se jedná o časově dlouhý proces.

Graf 6 Počet podaných návrhů na oddlužení za měsíc

Na otázku č.9, která se týkala nejčastější výše závazku klienta, odpovědělo 57 % respondentů, že jde o závazky v rozmezí 500 000- 1 000 000 Kč. Velké procento zaujímaly i závazky do 500 000 Kč a to v 43%. Respondenti dále uvedli, že se často jedná o závazky, které plynou z neplacených pokut či spotřebitelských půjček, které klienti nezvládají splácet. Závazky nad 1 milion korun pro dotazované respondenty časté nejsou.

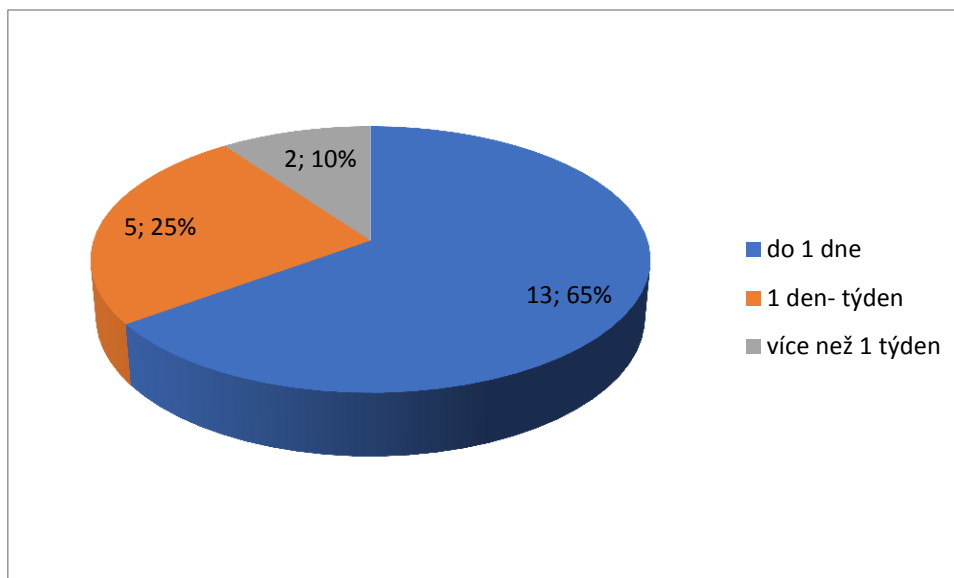

Graf 7 Nejčastější výše závazků klienta

U otázky č. 10 se respondenti měli vyjádřit procentuálně k úspěšnosti při podání insolvenčních návrhů u soudu. Respondenti hodnotili jejich úspěšnost velice kladně. Všichni až na dvě výjimky zadali údaj nad 95%. Průměr je 95,8, %. Spočítáno z 18 respondentů. *Pokud byl návrh zamítnut*, tak z důvodu, že klient návrh podal i přes to, že byl informován o předpokládaném neúspěchu, nedoložil ve lhůtě pro doplnění požadované doklady či se v průběhu řízení prokázaly skutečnosti, které v době přípravy návrhu nebyly zpracovatelům známy.

Na otázku neodpověděli tři respondenti, kteří buď návrhy na oddlužení nepodávají či nedokážou odpovědět s ohledem na krátkou dobu poskytování služby.

Na otázku č. 11 –kolik času zabere zpracování jednoho návrhu na oddlužení, nebylo pro respondenty lehké odpovědět. Často argumentovali tím, že je to velice individuální a záleží na mnoha faktorech jako na počtu závazků, spolupráci a klientem či stavu připravené dokumentace. Nicméně, 65 % odpovědělo, že je často v jejich možnostech zpracovat návrh i do 1 dne.

Graf 8 Doba trvání zpracování návrhu na oddlužení

12. Na jaké další služby se, prosím, specializujete?

Tato otázka byla zaměřena na zjištění jakými dalšími službami se zabývají respondenti kromě služeb v oblasti oddlužení.

Seznam dalších služeb:

Boj s dluhy: zpětný leasing nemovitostí, vyplácení exekucí, konkurzy, poskytování nebankovních úvěrů

Lexikona: Komplexní sociální a dluhové poradenství.

GOPALA: dluhové poradenství zejména pro seniory, pomoc s vyřízením dávek sociální pomoci, pomoc při exekucích

Anima viva: Sociální služby, chráněné a podporované zaměstnávání

OP České Budějovice: odborné sociální poradenství v oblastech práva (prac. právo, rodinné, spotřebitelské, bytové, majetkové, dluhové, aj.)

CV17-ODDLUŽENÍ, z.s.: Finanční poradenství

Diecézní charita ostravsko-opavská: rady a informace v oblasti nezaměstnanosti, rodinného práva, pracovních vztahů, sociálních dávek, bydlení.

DP Ostrava: exekuce

OP Děčín: Občanská poradna

OP Jihlava: Odborné sociální poradenství

OP Vsetín: Odborné sociální poradenství v oblastech definovaných asociací
Občanských poraden

OP Brno: odborné sociální poradenství

Oblastní charita Přerov: Poradenství občanskoprávní, rodinné právo, pracovně-
právní, v oblasti sociálních služeb a dávek

Azylový dům pro ženy a matky s dětmi: Pomoc obětem trestných činů (akreditace
Msp) a rodinné právo.

Lidé v nouzi: preventivní aktivity v oblasti dluhové problematiky

MěÚ Velké Hamry: sociální poradenství

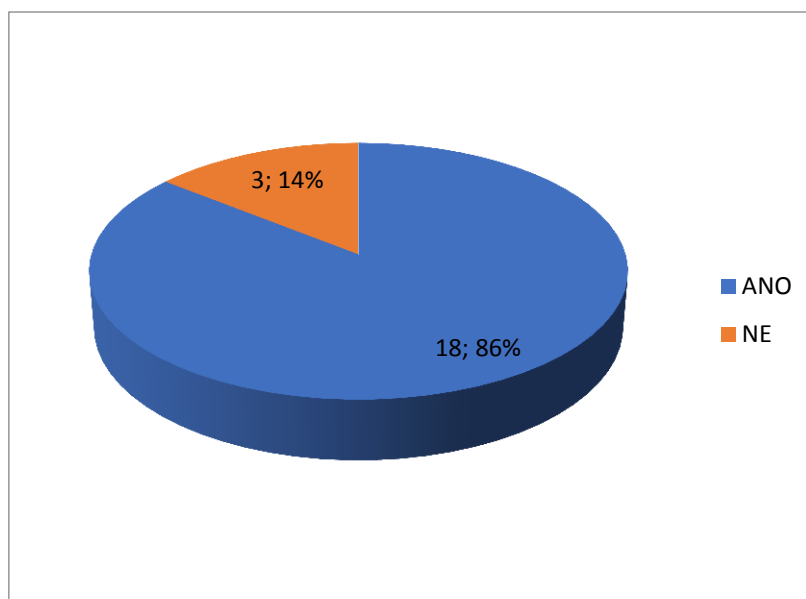
Sociální agentura: Odborné sociální poradenství, Sociální rehabilitace, Sociálně
aktivizační služba, Pracovní rehabilitace, poskytování vzdělávání

Poradna při finanční tísni Ústí nad Labem: spotřebitelské úvěry, exekuce

Poradna při finanční tísni Ostrava: Exekuce, obecné problémy související
s předlužením, splátkové kalendáře

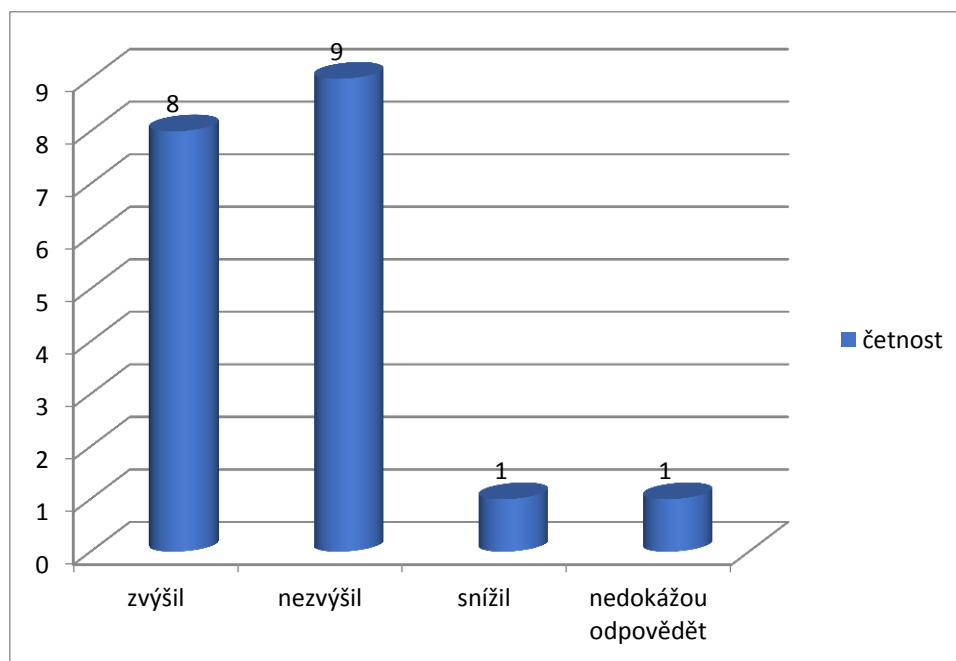
AK Sudolská: korporátní a civilní právo. Insolvenčním právem se zabývá spíše
okrajově.

V otázce č. 13 jsme se dotazovali, zda má respondent akreditaci k podávání návrhu
na oddlužení. Akreditaci má 86 % dotázaných. Pouze tři respondenti akreditaci
nemají, z nichž dva a ani neuvažují o její zažádání do budoucna.

Graf 9 Akreditace k podávání návrhů na oddlužení

Předposlední otázka byla věnována hodnocení situace po novele insolvenčního zákona. Podle 9 respondentů se počet klientů nezvýšil. Téměř stejný počet respondentů (8) odpovědělo, že se počet zvýšil. Více patrné to podle respondentů bude až v příštím roce.

Graf 10 Změna počtu klientů po novele insolvenčního zákona

V poslední otázce byli respondenti dotazováni, zda podle nich novela insolvenčního zákona pomohla regulovat oddlužovací agentury a zda mají zkušenosti s nějakými novými nekalými praktikami v této oblasti. Na tuto otázku odpovědělo 19 respondentů, z nichž 7 nedokáže zatím v současné době odpovědět, protože je to podle nich krátká doba na hodnocení. 9 respondentů hodnotí, že novela v tomto ohledu byla prospěšná a 3 že nikoliv.

Několik dotázaných má informace, že někteří advokáti si účtují vysoké náklady za práci související s podáním návrhu na oddlužení (tisk, kopírování, jednotlivé schůzky apod.) Někteří advokáti nabízejí k přípravě návrhu i zastoupení v řízení, čímž opět dochází k účtování vyšší částky, než je odměna za zpracování a podání návrhu.

Jedna z organizace nám popsala svoji zkušenost, kdy se k nim dostavil klient s tím, že přinesl zpracovaný návrh a oni ho měli pouze odeslat, protože firma, která

mu ho vyhotovila, jej odesílat nemůže. Peníze si však firma za zpracování vzala a to dvakrát.

Mezi další negativní zkušenosti dále patří skutečnost, že agentury si za pracování návrhu peníze naúčtují, ale bez vydání dokladu.

Závěr

Předkládaný monitoring naznačil, že systém oddlužení pro lidi předlužené se zatím výrazně nezměnil k lepšímu. Příčinou tohoto stavu jsou málo dostupné služby komerčního charakteru (advokáti, notáři, insolvenční správci atd.), kteří si za oddlužení berou částky velmi vysoké pro dlužníky s menšími příjmy a často nulovými úsporami. Jak jsme uvedli dříve v textu, v ČR je nyní 26 akreditovaných osob (většinou neziskových organizací), které pomáhají lidem se zpracováním návrhů na oddlužení. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů jsme měli možnost hovořit s 21 z nich. Většina z nich pomáhá s oddlužením fyzickým osobám, což je dáno i jejich – neziskovou povahou, a to se zpracováním návrhů na oddlužení. Jak vyplynulo z tohoto šetření, u většiny akreditovaných osob mají předlužení klienti zdarma i další služby (konverzi dokumentů, výpis z rejstříku trestů, ověření podpisů). Pouze u cca 20 % respondentů si klienti musí za tyto doprovodné služby platit.

Ač dluhové problémy řeší v občanských poradnách více ženy, v oblasti oddlužení je zachována rovnováha mezi pohlavími. S oblastí oddlužení přichází do poradenských organizací více lidí mezi 31-50 rokem jejich věku.

Zajímavé je, že nejvíce klienti (57 %, kteří chodí s příslušnou tematikou) řeší dluhy od 500 000,- Kč do milionu Kč, což potvrzuje trend, že se dluhy u lidí navštěvujících různá poradenská centra pomalu zvyšují. Většina dotazovaných respondentů pak řeší do devíti oddlužení měsíčně, jelikož jde o proces časově velmi náročný.

Vysoká byla u našich respondentů úspěšnost poddaných insolvenčních návrhů, a to v průměru 95,8 %. Neúspěchy pak byly často způsobeny tím, že klient věděl, že zřejmě nedosáhne na oddlužení či klienti nedodali některé potřebné informace či doklady. Jelikož v případě respondentů šlo spíše o poskytovatele sociálních služeb (zejména odborného sociálního poradenství), kteří se vedle toho přirozeně zabývají také dalším odborným sociálním poradenstvím, v menší míře finančním poradenstvím či advokátními službami, většina odpovídala, že se počet klientů po novele insolvenčního zákona (k 1.7.

2017) nezvýšil. To může souviset také s omezenou kapacitou těchto sociálních služeb a neschopností ji dále rozšiřovat v průběhu kalendářního roku.

Podle většiny respondentů bude pak rozhodující, v případném navyšování počtu klientů přicházejících ohledně možnosti jejich oddlužení, příští kalendářní rok.

Necelá polovina respondentů pak vyjádřila názor, že novela insolvenčního zákona byla prospěšná pro regulaci oddlužovacích agentur. Uvádí však, že někteří advokáti si uměle zvyšují ceny (jednáními k oddlužení či např. za některé doprovodné služby).

Zdroje

ismorava.cz: *Sepisovatel insolvenčního návrhu a jeho procesní postavení* [online]. [cit. 7. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.ismorava.cz/clanky/368-sepisovatel-insolvecniho-navrhu-a-jeho-procesni-postaveni>

mpsv.cz: *Informace- insolvenční zákon* [online]. [cit. 7. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31593/informace_-_insolvencni_zakon

mpsv.cz: *Informace- insolvenční zákon* [online]. [cit. 7. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/13372/Informace_-_insolvencni_zakon

Creditreform.cz: *Vývoj insolvencí v ČR* [cit. 7. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.creditreform.cz/novinky-downloads/vyvoj-insolvenci-v-cr.html>

Informační systém Asociace občanských poraden

Pelikán, J. *Základy empirického výzkumu jevů pedagogických*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 9788024619163

Vyhláška č. 313/2007 Sb.

Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách, v platném znění*

Zákon č. 182/2006 Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení*

Kazuistická data Asociace občanských poraden

Seznam příloh

Příloha č.1 – Kazuistiky od občanských poraden

Příloha č. 2- Seznam organizací, kde byly provedeny rozhovory

Příloha č. 3- Struktura použitého rozhovoru

Seznam grafů a tabulek

Graf 1 Profesní skupina respondenta.....	25
Graf 2 Komu pomáhají respondenti s dluhy	26
Graf 3 Jak pomáhají předluženým lidem	27
Graf 4 Zastoupení mužů a žen	28
Graf 5 Věkové rozmezí klientů	28
Graf 6 Počet podaných návrhů na oddlužení za měsíc.....	29
Graf 7 Nejčastější výše závazků klienta.....	30
Graf 8 Doba trvání zpracování návrhu na oddlužení	31
Graf 9 Akreditace k podávání návrhů na oddlužení	32
Graf 10 Změna počtu klientů po novele insolvenčního zákona.....	33
Tabulka 1 Počet podaných návrhů na oddlužení	19
Tabulka 2 Poradenství v oblasti dluhové problematiky (počty dotazů)	20

Přílohy

Příloha č.1 – Kazuistiky od občanských poraden

Kazuistika č. 1

Klíčová slova:

oddlužení, konkurz, neplnění povinností dlužníka

Výchozí situace - Popis problému:

Synovi končí oddlužení, poslední splátka byla 4/2017. Ale neuhradil, kolik měl, byl v jiném režimu, kdy měl plnit na 50%. A splnil jen 36%. Co teď? Bude soud. Co ho čeká?

Zakázka:

Dlouhodobý cíl: Aby syn vypořádal své dluhy v insolvenčním řízení

Krátkodobý cíl - spolupráce s poradnou: Získat informace co se bude dít na soudu a jak postupovat k řádnému ukončení oddlužení

Intervence:

Poradkyně studuje stránky justice.cz.

Zjištěno: Dlužník nedokládal včas podklady k ověření příjmů, opakovaně byl ze strany IS upozorňován ke splnění svých povinností. Po kontrole podkladů za období od měsíce 1/2016-4/2017 vznikl dluh na postižitelné částce ve výši 150.761,- Kč
Nezajištění věřitelé uspokojeni ve výši (Kč / %) 240.194,00 Kč / 36,82 %. KS v Ostravě nařídil ústní jednání. Předmětem jednání nařízeného dle ust. § 418 odst. 7 insolvenčního zákona ve znění účinném od 01.07.2017 bude projednání neplnění povinností dlužníka dle schváleného oddlužení. Insolvenčnímu správci se ukládá,

necht' nejpozději při jednání předloží insolvenčnímu soudu aktualizovaný Soupis majetkové podstaty zachycující současné majetkové poměry dlužníka.

Po domluvě s uživatelem telefonujeme ins.správci. Dlužník pracuje ve Velké Británii, chybí doplatit cca 150.000 Kč. Správce sděluje, že tím, že je nařízeno jednání, je naděje, že soudkyně to ještě bude chtít řešit. Kdyby oddlužení chtěla zastavit hned, vydala by usnesení hned. IS doporučuje, že dlužník by měl ukázat vstřícný krok, že chce spolupracovat, doplatit a tím řádně dokončit.

Zdroj informací:

občanský soudní řád, exekuční řád, vyhláška o odměně a náhradách soudního exekutora

Zpětná vazba uživatele:

Syn pracuje ve Velké Británii, budu jej zastupovat u soudu na základě plné moci zkusíme uhradit kolik půjde. Děkuji, jsem klidná a rozhodnutá to řešit.

Později zjištěno, že otec dlužníka si vzal půjčku 80.000 Kč a tuto vložil jednorázově do synova oddlužení. Proběhl soud. Tato suma byla zohledněna, ale soudkyni to nestačilo, a řízení skončilo nepatrným konkurzem. Dlužník se chystá po skončení konkurzu podat insolvenční návrh opět a začít celé oddlužení nanovo.

Prognóza:

Pokud by dlužník doplatil do jednání vše, oddlužení by mohlo skončit řádně.

Kazuistika č. 2

Klíčová slova:

Oddlužení, ručení, přihláška pohledávky

Výchozí situace:

Klient přichází do občanské poradny. Je svobodný, děti nemá a před nedávnem se rozešel se svou přítelkyní. Ta si před rokem vzala úvěru u banky a klient se pod ním podepsal jako ručitel. Domníval se, že je to jen formalita a nevyplývají z toho nějaké povinnosti. S přítelkyní již však nežije a v současnosti se dozvěděl, že bývalá přítelkyně měla ještě další dluhy a nezvládala je řádně a včas hradit a rozhodla se jít do oddlužení. Návrh na povolení oddlužení již podala a klient neví, zda může někdo po něm něco začít vymáhat. Přichází se tak poradit do občanské poradny, jaké kroky by měl nyní podniknout.

Popis problému – zakázka:

Může po mě věřitel začít vymáhat dluh mé bývalé přítelkyně? Co můžu udělat, abych se také nezadlužil?

Možnosti řešení:

Poradce klienta informoval, že pokud šel dlužník (bývalá přítelkyně) do oddlužení, věřitel může začít vymáhat celý dluh po ručiteli, který se zavázal ve smlouvě, že v případě, že nebude moci dluh splácet dlužník, uhradí dluh ručitel. Klientovi bylo doporučeno dluh hradit ve splátkách, které jsou stanovené a následně se v dané 30 denní lhůtě přihlásit do oddlužení jeho ex přítelkyně s podmíněnou pohledávkou. Dlužnice mu tak v rámci oddlužení bude hradit alespoň část toho, co on sám bude muset investovat na splátky věřiteli. Poradce vytiskl klientovi přihlášku pohledávku a pomohl ji klientovi vyplnit. Klient doloží veškeré potřebné přílohy a zašle na příslušný krajský soud, kam dlužnice podával návrh na povolení oddlužení.

Zpětná vazba:

Poradce následně nahlédl do insolvenčního rejstříku a sledoval průběh oddlužení dané dlužnice. Klient se v pořádku stihl přihlásit se svou pohledávkou.

Citované zdroje:

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Kazuistika č. 3**Klíčová slova:**

oddlužení

Výchozí situace - Popis problému:

Mohu si vyřídit oddlužení? Jaké jsou podmínky.

Zakázka:

Zjistit podmínky oddlužení

Intervence:

Sděleny podmínky ins.zákona.

Proveden výpočet: Dluh celkem 400.000, chybí dar měsíčně 526 Kč.

Uživatelka: nemohu vám ale doložit trestní rejstřík. Nemohu si jej vyřídit, protože nemám planou občanku. Víím to, protože jsem se jej snažila vyřídit kvůli nástupu do zaměstnání, ale nevzali mně, vezmou mně, až jim předložím RT. Mohu pracovat jako zdr. sestra. Nastoupit mohu ihned, jakmile předložím RT. Co teď?

Průběžné hodnocení poradce (PHP): Na stránkách České pošty píšou, že k vyřízení rejstříku stačí RL.

Průběžné hodnocení uživatele (PHU): Ano, to jsem si taky četla, ale když jsem tam byla, neudělali mi to.

PHP: Poradkyně telefonicky tuto záležitost zjišťuje na České poště Czech pointu.

Zjištěno, že musí být platný OP nebo platný pas nebo OP bez strojově čitelné zóny

(tzn. zrychlený s platností 1 měsíc vystavený na počkání) nebo PAS taky bez strojově čitelné zóny nebo pak potvrzení pro cizince u cizinců.

S US ujednán plán:

Půjčí si od maminky peníze na cestu do Jeseníků (kde má trv.pobyt), vyřídí tzv.zrychlený OP, na základě něj si vyřídí RT, uzavře prac.smlouvu, pak požádá odd OSPOD o navrácení odebrané nezl. dcery k sobě domů z pěst. péče, kde nyní je umístěna (u dcery v Chocni), pak si zřídí trv. pobyt u současného přítele v Orlové (nyní než vstoupí do oddlužení jej nechce ohrozit svými exekucemi).

Předány podklady na přípravu oddlužení. Připraví se a přijde na kontrolu.

Zdroj informací:

insolvenční zákon

Zpětná vazba:

Závěrečné hodnocení uživatelky: Tak to jsou jen pozitivní zprávy, když jsem sem jela, měla jsem stáhnutý žaludek, že nevidím žádné řešení, ale povzbudila jste mě, už se cítím mnohem lépe. Děkuji.

Prognóza:

Oddlužení bude možné. Je zapotřebí před podáním návrhu zajistit ještě několik nutných kroků.

Příloha č. 2- Seznam organizací, kde byly provedeny rozhovory

- Boj s dluhy
- Občanská poradna Jihlava
- Občanská poradna při Jihočeské rozvojové
- Občanská poradna Vsetín- VKCI Vsetín
- Občanská poradna Opava při Charitě Opava
- Město Velké Hamry
- Lidé v nouzi, z.s.
- Občanská poradna Děčín
- Oblastní charita Přerov
- CV17-ODDLUŽENÍ, z.s.
- ANIMA VIVA z.s.
- GOPALA o.p.s.
- Sociální agentura, o.p.s.
- Lexikona, z.s.
- Diecézní charita ostravsko-opavská
- Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.
- Občanská poradna Brno
- Občanská poradna Ostrava- při Slezské diakonii
- Poradna při finanční tísni- Ústí nad Labem
- Poradna při finanční tísni- Ostrava
- Advokátní kancelář JUDr. Denisa Sudolská

Příloha č. 3- Struktura použitého rozhovoru

1. Zaškrtněte, prosím, z jaké profesní skupiny pocházíte?

- a) advokát b) notář c) insolvenční správce d)
akreditovaná osoba (nezisková organizace) e) nezisková organizace -
neakreditovaná osoba

2. Komu pomáháte s dluhy?

- a) právníckým osobám b) fyzickým osobám

3. V čem, prosně pomáháte předluženým lidem?

- a) se zpracováním návrhů na oddlužení a jejich podáním, b) s pomocí připravit
návrhy na oddlužení, c) jinak, uveďte, prosím.....

4. Pokud jsou Vaše služby související s návrhem na oddlužení hrazené, kolik prosím u Vás lidé, v průměru, platí?

5. Platí klient nějaké další služby spojené se zpracováním návrhu na oddlužení kromě samotného návrhu na oddlužení?

6. Jaký je podíl mezi muži a ženami, uveďte, prosím, poměrný podíl:

7. V jakém věkovém rozmezí žádají klienti nejčastěji o oddlužení?

- a) Do 20 let b) 21-30 c) 31-40 d) 41-50 e) nad 50

8. S kolika návrhy na oddlužení pomůžete lidem, v průměru, měsíčně?

- a) 0-9 b) 10-19 c) 20-29 d) více, než 29 měsíčně

9. Jaká je nejčastější výše závazku klienta?

- a) Do 500 000 b) 500 – 1 mil. c) nad 1 mil.

10. Uveďte, prosím, Vaši procentuálně úspěšnost při podání insolvenčních návrhů u soudu:

- 11. Kolik času Vám zabere zpracování návrhu na oddlužení?**
- 12. Na jaké další služby se, prosím, specializujete?**
- 13. Máte akreditaci MSp na poskytování služeb v oblasti oddlužení?**
- 14. Jak hodnotíte situaci po novele IZ. Zvýšil se počet klientů?**
- 15. Pomohla podle Vašeho názoru novela regulovat oddlužovací agentury?
(máte zkušenosti s nějakými novými nekalými praktikami v této oblasti)**